

ગોહેલ હરીલા

અથવા

સુગુણસુંદરી.

નાટકના ગાયનો.

પ્રસિદ્ધ કરનાર,

ધી સુરત નવી આર્યવિજય નાટક મંડળી

આવૃત્તી ૧ લી. પ્રત ૨૦૦૦.

સને ૧૮૬૭ ના રૂપમા આકટ મુજબ રજીસ્ટર કરાવી
સર્વે હક રવાબીન રાખ્યા છે. માટે રજા શિવાય
છાપવાં છપાવવાં કે ભજવવા નહી.

અમદાવાદ.

ધીકાંટે—ધી “ધર્મોજય” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
પટેલ સાંકળચંદ અંબારામે છાપ્યાં.

સંવત ૧૯૫૪

સને ૧૮૯૭

કીમત બે આના.

૫૫૮૫

ગોહેલ હરીશ

અથવા

મુગુણસુંદરી.

નાટકના ગાયનો.

પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શ્રી સુરત નવી આર્યવિજય નાટક મંડળી.

આવૃત્તી ૧ લી. પ્રત ૨૦૦૦.

સને ૧૮૬૭ ના રપમા આકટ મુજબ રજીસ્ટર કરાવી
સર્વે હક સ્વાધીન રાખ્યા છે. માટે રાજ શિવાય
છાપવાં છપાવવાં કે બજાવવા નહીં.

અમદાવાદ.

ધીકાંટે—શ્રી “વિમોજય” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
પટેલ સાંકળચંદ અંબારામે છાપ્યાં.

સંવત ૧૯૫૪

સને ૧૮૭૭

કીમત બે આના.

સુગુણસુંદરી નાટકના ગાયનો.

અભિસારિકાઓ:— ૧

જગપતિ ખુબી તારી, ભારી કળુ થું જગધાર—ટેક.
તું ચરણે શરણે, છલ્ બૂધર મિરિધરને;
આદિ અનાદિ તુંહી ઓંકાર, વ્યકતા વ્યકતજ સરજનહાર—જગજ
કર્તા કારણ કર્માકાર, તું ત્રીપુટી શ્રી જમદાધાર—જગપતિ
ચંદુ નંદુ વારમવાર, ભારત ભુમીના ભરધાર—જગપતિ

બાપુ, છવી— ૨

વિચાર શાના કરતી ચાલો તજને વિચાર;
બહાલી બહાલી લાગેતું એવું કરે શું? જલદી તું આવનીનાર—વિચાર
ઝાડી જાડી જુઓ કેવી વીકટ છે? ભાંગે છે કાંટા અપાર—વિચાર
ખીમે ખીમે આવો આ બાબુ રહીને, નારે હું ઉભીરે'નાર—વિચાર
ટાંગા દુખેછે ને જીવજાય જુખથી, મુરખાને નહીં વિચાર—વિચાર
અહીંઆજ પડીને મરો જવાની, એવું ન બોલો ઓ નાર—વિચાર

બાપુ, છવી— ૩

રે છખીલી થા ન વીલી કેવી ખીલી વાડી લીલી વાહાં વાહાં વાહાં
સારું થાશે દુખો જાશે રે'ઉતારો પ્રભુ આશે, વાહાં વાહાં વાહાં
તું કહાંદે નાખી કહે થાન કાંગો ભાંગુ ટાંગો, ખૂબા ખૂબા ખૂબા
પરની નારીને તું ખ્યારી કરવા દોડે કુત્તા ગોડે, ખૂબા ખૂબા ખૂબા

કંચનીઓ—

૪

સુગંધી સિત વાયે મોરા રાજ, ખીલ્યા કુલ આહા મહારાજ;

હડા રસિક છખીલા રાજ—સુગંધીં

તરૂઓ ઓથે છાંપડોરે, લેહેજતનું રસપૂર;

આપ તરૂ અમ પાંચિકોરે, જગતવાડી નુર—સુગંધીં

જગ જગ શિતળના ગધેરે, રાય ન્યાય મશહૂર;

કંચની કાંચન રૂપમાંરે, બની તમમાં મશહૂલ—સુગંધીં

કંચનીઓ—

૫

વા ખીલી છે, વા ખીલી છે, ભારે કચેરી ભારિ.

ભારે રંગધી આ ખિલી રથા દરવારી— ૧૦

નીલમ મોતી માણેક ચળકે, ભુપતિ તાજજ ઝળકે—કચેરીં

સુંદર સુરા ભૂપ ગિરાજયા, ગાંજ્યાં ન જાયે ઉમળકે—કચેરીં

દશે દેશને જીતીજ લીધા, કીરતી ઝળકે ખલકે—કચેરીં

સુરા રજપુત ભૂપે નમાવ્યા, શમશેર શુરી ચળકે—કચેરીં

કાલુ હજમ—

૬

કાલુ હજમરે કાલુહજમ, પાશાનો માતીનો કાલુ હજમ;

હમજવી દડું હું બાપુજા બારોટને, લટપટ લટપટ કરી દઉકામ—કાલું

હજાર રૂપીઆ મળહેજ તીઆરે, વધી જહેમારે ભપકા તમામ—કાલું

હંભારતામાં તો બારોટ બાવીઓ, સાધિ લડું ચટપટ ચટપટ કામ—કાલું

હજમ, ખારોટ—

૭

યાર યારે સાચી તારી વાતો છે સુંદર;
 સુખ ખરેખર બસનડર, સાચી દોસ્તી મારી કર.
 હું અપાવું દામ છડતો હજમ કરું શર હું કામ;
 સાચી શું વાત? અપાવો જાત, મૂળધર કંચન ભરભર.
 હા બન્ના થાશેરે ખચીત, રાખો કામે જોચિત,
 મળે ધણુંજ વીત, દુખ આવે એ નહીં, મોજ મળે—
 નિત નિત, મળશે વાહા! જરજ જર!

હજમ, ખારોટ—

૮

મોજો આવેરે આવેરે થાશે બપોલો મારો ભારી,
 તારો સાથે મારી, તારી સઘળીજ છે બલીહારી,
 ખુદ્દિ હાં વિચારી, રાખ જશે નકી હારી,
 ચટાક હો લટ લટ લટાક હો—મોજો.
 ચાલ ભાઇ મારા ચાલ, હાં લટક લટક,
 મારો મોજો હાલ હાલ, વરણુનની છટક,
 અહો વાહા—મોજો.

હજમ, હજમડી—

૯

વાહવા! તારી કાંતિ જોઇ રંગીલી હરખાઉ છું,
 લટકે મટકે મનડું મોહું જરા ન ધરાઉછું;

આલ મૂને જવાદે વા'લી, નાના હુંતો રોકીશ અહીં,
 બસ જવું છે મારે બારે, એ વાતું તો બનશે નહીં,
 નાના પ્યારા એ પીતમજી મારા ક્યાં જાઓછો દાલા.
 બોલ વાહા કાલા કાલા— વાહવાહાં

વીરસીંહ—

૧૦

આવી રહ્યો છે પુરનાશમાં કલીનો યુગ આવી
 ખાય તેનું ખોદું એવા પુરુષ પ્રગટતા,
 દેશ હુખી જાય મૂગલ પાશમાં—કળીનો.
 દેશ સેવાને તજે દેશભિમાનને,
 મસ્ત છે કેશના વિલાસમાં—કળીનો.
 હાયા! દશા થી થાય હરી હિંદની,
 ખચાવો નાથ આવા આ ત્રાશમાં—કળીનો.

વીરસીંહ—

૧૧

તને તારા નડનાર જુરા કામ કરનાર,
 થાશે તું ખવાર થાન યુમાર સુધારતું વિચાર;
 દેહે જતુંઓ અપાર પડિ નરકે જનાર,
 ના સાર દોહી થનાર તું મ્હેચ્છમાં બળનાર;
 એમાં ન સુખીયા તું સ્વાર્થિ પાપકાર,
~~જાના જાના~~ કીધાથી પાપ પાપ—તને.

આહણો—

૧૨

લો લાડુ દશપાંચ આહણો લો લાડુ દશ પાંચ—ટક
 નથી હોજરે એવડું મારું, એકજ મુકની સાચ;
 ગમે તેટલા મુક ન જીશું, શીદને રાખે પાંચ?—આહણો
 એક મુકા ગોશ્ણીઆ ગોળા, કાગડે મારી ચાંચ;
 હડધુત હડધુત કુતરું આબુ, બોટયા બાણા પાંચ—આહણો
 જાનોમાનો મરની મરખા, એમાં જ્ઞાની ચાંચ;
 બી પેણે જે તબ્યો ગબ્યો છે, તેતો પવીતર સાચ—આહણો

આહણીઆ—

૧૩

લાડવા મુકું? લાડવા મુકું?
 ગોળ બીના ગોશ્ણીઆ લો લો. લાડવા
 મુકરે મુકરે મુકરે મૂનો—લાડવા
 લાવ દાળ શાક વાલ મૂકતા જરા નીચું બાળ,
 છણકો કરી ચાલ્યો ક્યાં લાલ, મુકરે મુકરે મુકરે મુકરે—લા
 ચટણીતો મુકી થોડી, મુકને અલ્યા લાડુ દોડી;
 અકલ તારામાં છે કોડી, મુકરે મુકરે મુકરે મુકરે—લા

આહણો—

૧૪

લાડુ જમીને ખુબ કુદીને વાહવા વાહ કરીએ;
 પડતો તું અરર સરર સરર ઘેર શું નહી જઈએ?
 એતો ખુબ ખાધા લાડવા, નાના મેં તો ખાધો સવા.
 માલે સહ ઘરપર પેટ તણાયે થઈ ગઈ નસ ઘણી તંગ.
 લાડુપારે લાડુવા—લાડુ.

અંદ્રસેન—

૧૫

લલિત વદન અંદ્ર તેજ શું રહ્યું ઝમી!!

અધર લાલ છે વિશાળ, ઓઠમાં અમી—લલિત૦

મૃગાક્ષિ એ મદન વાસ બુગુટી શ્યામ પ્રેમ પાશ,

હર પથોધરે વિલાસ, રાખું ભેટવાની આશ;

પ્યારી હું થઈને દાસ, રસ ઝીલું રમી—લલિત૦

બાપુ બારોટ, હુજમડી— ૧૬

હા હા હા! મને લાગે છે રસીલો!

હા હા હા! વાડી વદન શી ખીલી!

હા હા હા! કામલુગારી તું છખીલી!

તન મન ધન મારું તું તું તું. પ્રિય હવે દે તું મળ મુજને,

ચહુ છઈ પ્રાણ અચીત મને, ભેટુ પ્યારી સંગ,

હર ધરી ઉમંગ, ભેટતા કાંતા, થાય શુખ શાંતા,

મોજે મજે ભારી, છે છખિલી તું નારી,

ભુમી તજે ભારી, છળિ છટાદારી,

તન મન ધન મારું તું તું તું. હા૦

સુમુલુસુંદરી—

૧૭

બ્રાહ્મણ તથા ગૌનારની રક્ષા સદા જે આચરે,

શુભ નીતિ માર્ગ મંહીપજે નિજધર્મ રીતી આસરે;

પાજે પ્રજા પ્રીતિથકી નિજબાળસમ પોતે ગણી,

જયકાર તે વીરક્ષત્રીનો, જગભુષણ દિપક તે મણી.

સુખિ રૈયતે સુખિ થાય છે દુખિ રૈયતે પોતે દુખી,

આદત થતા રૈયત પરે, નવ દિસતો કહી તે સુખી,

અંપટ હરામી ચોરને દુઃખદે ધણું શત્રુબની,—જયકાર.

મુગુણસુંદરી—

૧૮

બને કેદિ પોતે પછી ન્યાય શાનો? ગુણી છે છતાં કેદિ મૂર્ખો ગણાણો
વળી હાયાં પરનારનો સંગઘમ્ભે; હવે બાકિ શું છે રથુરે અનીષ્ટે,

મુગુણસુંદરી—

૧૯

શુભ ક્ષત્રીવરની ટેક જાળવવી ખુરી (૨)

પતીને ગણી પ્રભૂ હમેશ, ભેરવવી ચુડી—શુભ.

આજા નહીં કદી એક, કથાપે યુવતી;

શુભગતિ વતિ સલુણિ તેહ, સુરતમાં સુરતી;—

ને યુવાનીની માંહિ રિજાવે પતીને;

પ્રોઢાવસ્થામાં બાળ, સુધારતી સતીજે—શુભ.

બનિ બુઢાપણમાં કરે, કામ દાસીનું;

છે ધન્ય ભુમિતળ મહી, જીવીત તો તેનું—શુભ.

બારોટ, બારોટણ— ૨૦

મેં વાઢ તમારી ન્યાણી, વાઢ કીધો છે આભારી;

ભેટો મમપ્રાણાધારી, સુંદર લલના બલિહારી.

જાડે પ્રીતમ, તમપર વારી, કાંતિ શોભિત છે સારી;

બહુ મિઠીવાણુ તમારી, દ્યો રસિક ભાવ હું તારી.

વાંસી તું બહુ ગુણકારી, વાઢ કીધો છે આભારી,

હું હજમડી નહીં નારી, હુંતો બારોટણ તારી.

હજમડી, બારોટણ— ૨૧

રસીલા આવોરે, પ્યારી મધુરી મળીને ભેટીએ;

વિલંબ લાગી મન ગભરાયું,

મન મન મમ હરખાય, ઉભરાય—રસિલાં

પ્યારા, પ્યારા તમે મારા, તું છે તું છે દીલધારા,

કાનજ કાપું છું તારા, કરમ ધણા નહારા,

નથી બારોટણ, હું છું બારોટડી—

ધુનારી ચાવીરે મારી કટારી ખરી મે ભોંકી.

પર પ્રિતિમાં નવ ભિતિમાં રહી શકતું. રસિલાં

હજમડી— ૨૨

નાયું હજમડાને માથે કાપ્યો કાન મારોરે;

બરમાવી દઉં ભારી, કરાવી દઉં લાચારીરે,

યુક્તી અહીં વાવરવી, તદજીર વાતમાં કરવી,

ચિંતા નહિ જરીકે ધરવી, પછી હાસ પીટનો કરવો,

કરાવું કાલાવાલા, મુરખો ઠગમે મારોરે.

હજમડી— ૨૩

હું છું છટકેલી નારીરે, મારા મરીતર છે ભારી.—ટેકં

રમવા ગમતી રંગ ઉઝાસે બાપુ બારોટ સાથ;

પણ બારોટણથી પકડાણી, પકડયો મારો હાથ—હું છું

કાન કપાયો કદી થઇ હું, નિકળી થઇ ફળેત,

નાવી નહી સમજે તે માટે, કેવો કીધો ખેત—હું છું

બલા બલાના ચી ચારિત્રે, શુભાવ્યાં છે જાન;

હજમડો સમજાવ્યો તેમાં, કાજુ શું મન માન—હું છું

અંદ્રસેન—

૨૪

શાને શુભાવે લલના જુવાની સારી, લલનાં
 થાયા ખુશી ભુપ તુજને ચહે છે, લૈ લે રતિ રંગ જાણી;
 મોજ ન જો કરી જગમાં જનમી, કા'ડી યુવાની અજાણી—શાને
 જીવું છે મિથ્યા રંગીલી જાણજો, ઘેજ મારી દીક્ષાની;
 ફરી ફરી ઢાણું આવું મળશે ના, આવો પ્યારી ગુણખાની—શાને.

કુળવંતી—

૨૫

અરે અરે ભુપાલ દુષ્ટ રીત શી વિચારીરે?
 શાઅને પુરાણ જાણી મતી ગઈ શું હારી.
 વિપ્ર વધુ પતિવ્રતા સંગ જારીરે,—અરે
 ધીક હાપણ રાજતાઈ શું થયા ખુવારી.
 નરક દુવાર જાણજો વિચારીરે.—અરે.

કુળવંતી—

૨૬

પતિવ્રતા કવચ શિખળ ચૂકશે ઉદયભાનુ ભલે પશ્ચિમ થાશે.
 ભલે સોધુ સખજો ઉછળીને ધરા જગત આ સઉ રેલાશે.
 અચળિત નગપણ ચળિત થાશે, તોપણ હુ'થી નહિ શિળ તળસે;
 મુરખ થઈને શું મરવા માગો, અંતે એમાં નહીં સારું જ થાશે.

કુળવંતી—

૨૭

માફ કરે શુંહા તારા, હવે કર ના કરું નહારા.
 સતી તણી લજ્જા લેવામાં, જાયે પ્રાણ તમારા,
 જરમ કરે છે પલમાં જોને, સાધનતપ પસારા,
 જમજ તું વચન મારા—માફ.

શાસ્ત્ર તથા રિતિમાં યાત્રા, શ્રુતિ વાક્ય છે સારા;
અન્ય અનીતિ માંહી વર્તે, થાશે કલંકના ભારા.
વળી વેડો નર્ક દવારા—મા૧૦

અંકચીજો.

કચનીઓ—

૨૮

જગમાં રહી તારી આણુ ભુપતિ તારી,
એજ હાં ભુપતી તારી, સુખમાં રહોરે—જગમાં.
શુણે શાણા ભુપતી વાત હમેશા તપ્તે બિરાજે નાથ;
સુખિ રાખી રૈયતે સાથ—ભુપતી.
સુખી પ્રજાએ સુખી આપ, ખરેરે રાજ વિદારણુ તાપ;
કાપો અંગા કબૂત કાંપ—ભુપતી.

ચંદ્રસેન—

૨૯

ચડી છે કેદ મને ભારી ગદ્દ છે સુધ્ધિ સૌ મારી;
લડવા અવ્યા મુમલ પણ મારે થું છે કામ,
હુંતો મસ્તજ કેદમાં રહીને ધુમીશ આમ.
બંને લે રાજ બધું ભારી, નથી કાંઈ તેની દરકારી.
ખાદ્ય ખીતે ખેલમાં, કહાડું આડે જામ;
રાજા થઈ નવ ભોમવ્યું પિડક લે જાન હરામ.
કરીશું સૌલ કેદ ભારી બકે છે જાત અને નારી—ચડી.

જખર જખર ખસો ખિસે ન મુસલમાન, જોઈ ભાગ
 જય વોહી જતકા હેવાન;
 ડાલો કાફિર દોઝખ, હય ખુદાકી મેહેર, છુટ જુટ તોડી
 ફાડી સરકરો વો શહેર.

મુગુલુમુ'દરી—

૩૩

રે કાયર ભરથાર નહીં ફરકાર રાજ તલબાર જામતો નાડો;
 તે લગવ્યું જોહેલ નામ સજેલો શાંડો.
 ધીક તુજ અવતાર ધીક જલુનાર લગવી નાર મેલુમાં મુકી,
 તેં પાછી પાની કરી ક્ષત્રીવટ ચુકી.
 અરે કયું અંધેર કાંચળી પેર રહીને ઘેર ધાધરા સાથે;
 તું આપ મને તલવાર લડું હું હાથે.
 લડી મુગલો સાથ જતાવું હાથ અરે મમનાથ મે'લમાં મેસો;
 તેં લગવ્યું જોહેલનામ સજેલો શાંડો.

માનસીંહ—

૩૪

દુસ્મનથી શું કરી જધને ધરમાં રહીશુ ખેશી?
 સત્ત સહિત સઉ સજ યધને નાખો શતરૂ રેશી.
 જોહેલ વીરના હાથ ખતાવી શતરૂને સંહારો;
 તીર તરવારે ખરછી ભાલે ચલાવવો મારો.
 વજુવાંકે જો લડવા આવ્યા કનકવાને ભારી;
 પામે દુખ પ્રજા અતી એથી ને હે રંક-ખિચારી,
 મારો મારો મારો જધને વાતો ખીજી જોડી;
 કાલો કાકા નહીંતર કુતો જધજ એકલો કોડી.

માનસીંહ—

૩૫

લડવાને જાવું રે, આવો જીતવાને રણ સંગ્રામ. લડવાને.
 જાહેલ ખરો હું તારે જણાઉં, જ્યારે મારું તે શતરૂ તમામ;
 ખાપે પુરાડયું તે તારીશ નામને, કરીને શુરવીર કામ. લડવાને.
 ચૂડી નથી બેરવી હાથમાં મેં મારા શાછે તુરકમાં દમામ;
 જમશેર સજ્જ સળકીરહે જ્યાં નાસશે મૂગલતજહામ—લડવાને.

મુખ્યસુંદરી—

૩૬

જઈ સંગ્રામે પુરીતો હામે શસ્ત્ર ધરી મારું ધુમી;
 પ્રાણ શત્રુના તમામ લેવા રંગદોળું વીરરસ સુમી.
 આ કટાર ને તરવાર મારું માર થઈ કાળ
 બ્યાપે જાળ હું વિકરાળ, થઈ મશ મારું રૂમી—હું.
 કાપર નાથ છોડી સાથ ખાઈ હાથ નાઠો નાથ
 ફૂંતો માર રે અપાર મારી જીત કરીશ ધુમી—હું.

સ્નેહસીંહ—

૩૭

છે રંગ ક્ષત્રાણિને રંગ, જાયે કાલિ અસિન્નમ,
 કમાવે છે રંગ, ઉમંગ ક્ષત્રાણિને રંગ.
 ઉમંગ લડે એ અભંગ, ધન્ય માત તુજ થાન;
 જગે દિપમાન—શુરિ.
 જુનાર ક્યો સુવિચાર ધન્ય જાત માત તાત;
 ધન્ય જાહેલ જાત—શુરિ.

વાળુ—

૩૮

જરૂર જરૂર સાથ આવીશ હું ખા,
 શતરૂને સંહારી તીરને કટારી મારું,
 ખચીત ખચીત રોળું મારી જોણી આ-જરૂર
 જલદી જલદી ચાલો દોડી જાઉં.
 એક પલમાં ફસાવું મારી નાખીને ધરાઉં
 સીધેસ રાજને છોડાવું, ત્યારે હું પાછી આવું-શતરૂને:

સુગુણસુંદરી—

૩૯

મણ્ણાતે કદી પીઠ ન ધરજો જો રજપુત સાચે સાચા,
 ચણો કરી કેશરી, આ ધરી, યદ્ય અરી-મણ્ણાતે.
 મુખજ તુરકના બાર ન જરીકે સંગ્રામે થવું નહિ કાચા
 કરો પાર મારી માર બહુ ખવારથી તલવાર-મણ્ણાતે.
 હું અખળા પણ સખળા થઈને હાથ વિશે સમશેર ઝાંસી;
 લધુ બાળ થઈ કાળ, વિકરાળ બરે ફાળ-મણ્ણાતે.
 મણ્ણુ થશેતો સ્વર્ગે જઈયું થું જીવીને રહેવું ખાલી;
 સતરૂ શીર, મારો તીર, ધુમિ વીર, રણધીર; મણ્ણાતે.

સ્નેહસીંહ--

૪૦

લડવા ચાલોરે, શાછે બાર મુખજના;
 ધસિ અસિ મારોરે કા'ટે પ્રાણો ખળના.
 શાને માટે વાર કરોછો? પેઠા પુરની માંહી;
 જલદી જલદી જાઓ જુવે, અસિમુરી કરમાં સાંકી-લડવા.

રજપુત કેરું તુર ગુમાવી, અંદ્રસેતજી નાકા;
 પુઠે સધળું લશ્કર નાહું તમ ચાર છે માઠા;-લડવા
 આજ સમય આવ્યો છે માટે, સાચે લડવા જાવું;
 દેશ તણું રક્ષણ કરીને, મુગલગારીને ખાવું લડવા
 તે વિણ મારે અનને પાણી હરામ સાચે સાચું,
 તુકે ખરેખર શિક્ષા પામે, તે વિણ સધળું કાચું-લડવા
 અરે હરામી રોગટ થતે શીલાદ કરવા આવ્યા;
 જાણો સકના મૂજ શમશેરે, હમણા શીર ઉડાવ્યા-લડવા

મુગલસુદરી—

૪૧

વીરખાળા લડોરે મુગલ મુગલ હણવા;
 ધરણી ધૂજે ધણુણ-વીર ખાળા
 ખુમ લડો જરિ ન ડરો ધરમ ખરો સાચવવો શુરો;
 ધોર ધરી શસ્ત્રધરી નહીજ ફની કરો અરિ ચૂરો.
 જળરા જળરા કરી ધાવ, લાથ અતિ ધરી શતર સંહારો,
 અંબા માતા ખચીત જશ કરે. રણુણુ—રણુ

હરદીન—

૪૨

ખોકડીઆ સખ શેરકી સામને કયું લડનેકુ આઇ;
 બેં બેં બેંકા કામ નહીંદય હુસન ધરકી માહી.
 ભો ભોં ભોં ભોં કુતાજેસા કારીર ભોંક રહાહી,
 હટપટ તલખારો ચલકાવો યા અકબર ઇલાહી
 જલદ જલદ સખ કદમ ચલાકે કારીર શીર ઉડાવો
 મરનેકુ સખ ઓરત આઇ જખમ કી ખુશ થાઓ;
 દેઓમત જીગરસે ડરના લડના ખદુક છોડી;
 લાખાલ અકબર રસુલ લાઇ લાહી લાહી.

સ્નેહસી હ—

૪૩

અરે હરામી મોગલ તને ચોર મરવા શાને આ પા બહોરે.
 નથી જોડું રજપુતો તાનુ બેર—મરવા.
 દવે કશું નહીં છા તાળી લાવું—મરવા.
 નહોં પામે જ્યાં ઘેર ગિરવાળું—મરવા.
 સમશેરે કડું દુકડા અપાર—મરવા.
 રડે માતપીતા રાડે ઘેર નાર—મરવા.
 સોંકે બાંધેલાં તાં બાલી કોઈ લાથ—મરવા.
 પામે ઘેર ન જ્યાં અંધ—મરવા.
 બ્યારે વેવડાવું રૂધિર નીક—મરવા.
 બ્યારે ખાશી ધવું હાલનાં શીખ—મરવા.
 બ્યારે તમ માંશ શિયળવા ખાય—મરવા.
 ભારે ચીનમાંલી શાંતના થાય—મરવા.

વખતુ—

૪૪

આહા! શુરવીર છે કેવા સ્નેહમોહ છે સ્નેહ કરવાં જોવા
 છે વળી નુરવીર તેવા બાળમાં ક્યાંથી હેય એવા !

શ્રવંસાધિ—

૪૫

હે શંકર વિદ્ય હરા તારી, અમ ઉપર મેહેર થઇ બારી;
 મોગલ હરાવ્યા નાખ્યા મારી, એ સર્વ કૃપા છે ત્રીપુરાશી. હે
 છા ગણપતિ પિતૃ અંગા નારી. અરદાંગે શોભા શી સારી.
 ગંગાની દીશે બસીહારી પિત્રાકષરા મતી શું મારી
 વંદન કરીએ ધરી ધરી તેં આજ દીધા અમકમારી, હે

સપાઘડો—

૪૬

દેખો દેખો મિયા બાપ રંડી ખુશ્નરત વો આઈ,
 લૂંટ જુટકે માલ લીઓ સગસંધાં મીલ જાલ-દેખો।
 મેંતો મોતીદાર લલિંગા, મેલકે મેં હનદાર,
 મેંતો મેરી બીવી કાજે મેરોગ લેકે જમાલ-દેખો।
 મેંકુતો કુચ ન અપાએ, વો રંડી નખરાદાર
 મેંજ કરેગા બીવી કરકે રંગીલી વો નાર-દેખો।

કુળવંતી—

૪૭

દશ મારો કેલી પ્રભુ હાય! હાય!
 સુજે નહીં કરવું હવે કેમ થાયા
 મશે લાગ શીયમ મેલછતી સંગા
 અજે કોલી મનુષ્યો અંધે ઉમંગા
 નથી આલ કેતી હું નિરાધાર !
 મૂતે શાલ કર તે તમે શ્રી મોરાર

કુળવંતી—

૪૮

શર હુંદયું પરધી તણું, સમગ્રી હળવઃ જાણું;
 હરિ જળ કુદરે મારતાં છુટી જાય નિરવાણું
 તે સમ સ્થિતિ છે માદરી, ને હું સમય સુધીશ
 મહાનાગ્નિ પારધિ તણું વાળે હું લજાપદશ

અંદરોન—

૪૯

ગતિ મારી શું થશે મુજ બંધુ ક્યાં હશે,
સદગુણી નાર વિના ચિત આ મુગ્ધ
છોડીને દોડીને હું નાસો આવાંઓ

હાય લગ્નવી જનુલી યુધ્ધ કામે હઠી હામે—
શું આ મેં કૃત કરવું હશે.

ગતિ

ન ભાળ લીધી મેં છોડી આવ્યો છુરે
શું હું મોહું લઈ તેને; મળુ જઈ કુટીલ;
ક્યાં હશે દુઃખી કે દુખ દયાળે દુખી—
કસી અદ્રિય કેદમાં ગઈ મતી શુરવતી—
ધાક કૃતિ કરી મુ ઈ થેં હશે—ગતિ.

અંદરોન—

૫૦

કરી મારી કેદે ધણી ખ્વારી
રાજ તળવી ક્યો વંચોગી
મુક્યાં બાલનારી—

૨૫૧

હાય ન દોષ તમે કેશી થાશે
સત્રોવટ જતા મારી પેઠે થાશે શિટકારી;
હાય હવે શું કરવું મારે.

મનહું ઝેરી કટારી ખાઈ જીવડાને મારી—કરી.

ગુરૂની—

૫૨

મેળવી મનાઈ જાવોરે-મેરી ખારી

નવે નજરાયા ખીલાઈ જાવોરે મેરી ખારી,

ચંદ્રગદન મૃગલોચનીરે પ્યાસે ગંગજા માય;

પ્રેમ પીછાએરે કંનંગ ઉરન સમાય.

સાહેબા સજનીયા સાવરીયા મોહનીયા મેહનીયા મનાઈ

કુળવંતી—

૫૨

મોગત્ર ધીક તુંજ જાન(ર) થઇ જાય શું કગજત

રક્ષણ કરશે વિશ્વનાત—મોગત્ર

લંપટ દુષ્ટ તું વેગળો રેજે સનિતે છેડીને સાર ન લેજ

શ્રામ તાપ શરીર શેજે—ધીક

જીવના ચાપ જો મનમાંડી, રંતો ન ઉભો જરીક આફ

અઘાપિ છું જીતજ સાદી—ધીક.

નેર તેં માફ નથીજ જાણ્યું, જાણ્યું મોતતેં હાથેજ આણ્યું;

જો મમ સાથે તેં સુખ માણ્યું—ધીક.

નુરુદ્દીન, હજમડી—

૫૩

વારી જઈ પ્રેમીલા રંગીલા પાર;

અંખિઆ ન માર, પ્રાણના આધાર

આપ હાથે તાળી, લડેં જાયે જાલી;

શાને કરેં વાર?—વારી

રે તું નખરાદાર. હૈયાનો હાર;

તમે મારા બહાલા, શું કરો છો આજા

ફં નાજી કી વાર—વારી

હુલમડી— ૫૪

રૂડી જુકિત જમાવી, કેવી મઠ છર્જા હું યાત્રી;
 રો પ્રપંચી કર્યો મેં ખેત્ર, કેવો માંડી બુઢો ફેલ.
 દીધો મોગલને ફાસલાવી. ખરેખર દીધો રૂડી
 કરી કેતું મેં કામ, સાધિ લીધું તમામ;
 ચરીત્ર અઝી લગાવી. ખરેખર ચરીત્ર. રૂડી.

ભારોટ-- ૫૫.

કીધા પારો મેં ધણારે;
 દુખી થયોરે થકી ગયોરે હાગ ધીક લગ્નવ્યા માખાપો;
 કર્મ નકારા પાપના ભારા લીધા અગળિન જનના આપો;
 નર્ક તણોરે વાસી થવાને કીધા વ્યભિચાર અમાપો;
 સ્વાદ શો આખ્યો? આખર થાક્યો નહીં વેઠાયે શંકર. તાપો

ભારોટ— ૫૬

વણા ફર કરયા છે કર્મ ! દશા હાય! શી થઈ
 લાભ્યે! મુશવ્વમાનો જઈ હગમી હુંતો થઈ ?
 ખાધું લુણ હગમ કર્યું, જુદિ બ્રહ્મ મારી થઈ—ટેક
 અરર હું પાપીજી બહુ કીધા કર્મ કડોર;
 શું મુખ માઈ દાખતું, લુણહરામી ચોર—ધણાં
 કરો મને માફ તમે જાણી મુજ તુચ્છ મતી
 પકુ કર નેડી ચરણે કીધા હાય? ધીક કૃતિ—ધણાં
 ભૂપ દયાળુ આપ છો, ઉઠરે દયા વિશાળ,
 ખાંચા અંજળી તે તણી હું આશ્રન જુપાળ—ધણાં

ચાંદ્રસેન—

૫૭

અલ્યા હાંકરે વિહવા હોડી; બેની સન રહી છે થોડી
હાંકા હોડી હલેંસાથી જનું રહેશે અલ્યું;
ફરે ફેગટ પડે તમારે, અલ્યા હોડકુ કેલ્યું.

હલેંસાં હલેંસાં—અલ્યા૦

અલ્યા ખેરી આતો સેજે, રંબે ગોરી ગોરી;
કુનર હોડા અલ્યા જીગલા, લે લાખુ શું દોરી.

હલેંસાં હલેંસાં—અલ્યા૦

ખાણી પિવાયુસે ઝાઝું હાલની પકડી ડોકી;
નાણું ઢાડી ચાલ જવાહે, હીદને રાખે રોકી.

હલેંસાં હલેંસાં—અલ્યા૦

ચાંદ્રસેન—

૫૮

અરેરે મારી સી કહું તગદિર વાત;
મુખં મને કરી તેં રવડાવ્યોરે થયો ગાયસો ખેર ખાત—અરે૦
ખાત બુલાવી કેશી જનારીરે કેરો જનાવ્યો ફૂર ધાટ—અરે૦
મારી તખવી ખાત તખવીરે કીધો વિયોગ ઉર તાત—અરે૦
ખાતે ચડાવ્યું શર વ્યંડગ હુંરે શાને કરે આસી ધાટ—અરે૦

ચાંદ્રસેન. કુળવંતી—

૫૯

પંડ હું દુખીઆરી ગામણી. ના ઉડ બેન.
પિપત્થી નિકળી હું ચાલી, દુખે મારમ માહિ ઝાલી;

કુશટાએ નદીમાં ઝિપવાવી, મણિ કૃપાએ તમ કર આપી.
 ગિંતા તુજ ગદ્ય, ભુપતિ ચંદ્રમેન—વંદુ
 સર્વંગે હું કર પ્રણામો, જેન તમે મમ સાથ વિરામો
 અવસર શું નેહને આમો ? કરીશ જેન હું સાસરવાસો.
 આભારી હું થઈ—દુખી દશાજ ગદ્ય—વંદુ

વખતુ સાહેલીઓ— ૬૦

સરમ શે.ભતી શાશ્વી સાહેબડીરે
 પ્રેમે હળી મળી સૌ સંધાય આજે રમીએ ઉમંગ થકી આપજેરે
 ગોકુળ ગામમાં મ્હાલે છે રડો કાનજીરે,
 ગોપી સંગમાં છે ખેલે ભગવાન—આજે
 રમે રાશ ઉતાર થઈ શું નિલશ ભુવરજી આપ;
 કદ દરજુ દુખ ચુરજુટું ટાળે ત્રીવીધી તાપ.
 ભુલી બાન માન વાંશળીના નાદમારે;
 લેવા અમુલ ભક્તિ ભાવનો પ્રસાદ—આજે.
 છોડ્યા દાર સકળનારીએ નટવર થઈ ભમનાર;
 નથની નાથી નાથ તે' છાંટિ પ્રેમનું અમ્રતવાર.
 સખી ગરબો તે ગાઈએ આજ ઉમંગમારે,
 ગિરધર લાલજી મેળવશે પત્તિ સંગ—આજે
 રસિક મધુસુદન રંગમાં વંદ્રવન કુંજમાલ

રમતા રાધા સંગમાં હર હ્રમંગ ન માંય.

ભેટી અંગ રંગ અનંગને જમાવતાંરે

સખી પ્રિય સંગે મોહ મળે ભાવે-આજે,

જખતુ-

૬૧

મારે લીધે રનેહ સીંહને ચડ્યો શું તાવ ભારી;

પ્રેમી મદન બાણુ મારી વાગી શું કટારી—મારે.

સારં કયમ થશે બીજાથી બુદ્ધી પાસ મારી;

મદન વિસમ અકળતું છે, નાખે તન પ્રગ્નપા—મારે.

કયમ કરી હું મિતમ પાસે આતુંરે તમારી;

છવ બજિ બજિ બય છે પણ હું છુંરે લાચારી—મારે.

જખતુ—

૬૨

રનેહસીંહ તુજ રનેહ પાશમાં કેઠ થયું ચિત ખરેખરે;

અંતર બાહિર તુજેને ન્યાણું સપને પણ નિહાણુંરે.

તમ અંતરમાં પણ મમ લગતી, હશે શું લાગી અરેઅરે-રનેહ

તેજ યાચિતા બ્યાધિયા શું તમ તન તપતું હશે અરે?

મુજ કારણુ પ્રિતમ રિઆતા, રહાયકરોરે હરે હરે!-રનેહ

જખતુ-

૬૩

હાયે? હાયે નાથ વિના રિણુ ભારી.

દીધું ભોજન ભાન વિસારી—હાયે.

વદન સુંદર દિ કું થયું છે, વિરહ પિડે મને ભારી

લજના મુશુણીએ જોય દીધો પલ્લ તેના મુવાકયે ન નિઝ્યો—અક
તેથી વેરણુ વિધિ થઈ મારી, પરતાવાનો કુપ પેખ્યો—અકરમી
નાથ હવે હાથકાતો ધરું હરી, તુજ વિશુ સાર ન દેખ્યો—અકરમી
ખાશે—

૬૭

જીવ્યું તો હવે ધિકાર અસાર—હવે બધો સંસાર અસાર જીવ્યું,
દેશને દુખાવી દીધો મુગઘના પાશેરે.

હવે તો પડું જઈ દુંગર ઝાળ ઝળ ઝળ—જીવ્યું

શકર—

૬૮

વત્સ ધિરજ ધરજો મન અંદર પાપ તમારા માફ થવારે;
હું પરશન ગંગનાથ થયોહું દુરકૃત સહિ તમ દુર થયોરે; વાસ
વિના શ્રમે તમ ધામ જશે ઝડ, જઈ સગા સહોદરને મળેરે;
સત્ય નીતિમાં વર્તન રાખી, રેન્ને આશીસ સદા મારી ફોરે વ.

રનેહસીંહ—

૬૯

રમરસમર આરીએ તુજને ભરમ કીધો તે છતાં

બ્રમળ પુરુષની તું ખવારી કરીદિયે વિરૂપ છતાં—સગર

કામનીતું કટાક્ષ બાણ મંદકરી દીધે ગતી

શુદ્ધિ બુદ્ધિ જ્ઞાન સર્વે શુભાવી આ કરી કૃતિ—સગર

એન અએન થડી ધડીમાં કરી દાખવે છે રૂપો આતી,

સમજ ના સકાય કાંઈ વખતુ વખતુની થઈ છે મતી સમર.

વચનું —

૭૦

વહુ શકળ સ્નેહથી આપને
 પ્રિય મમ વહનબ તુંજ ગણું છું;
 જગત સાથી મમ તું ભરથાર—વહુ
 તું મમપ્યારે ચિત વસ તારો,
 પ્રાણજ મારો ગુણનો ભારો,
 તનમાં વનમાં મનમાં નિરખું
 તુજ ચરણે હું શરણે તું ધરને વિનવિને—
 યાચું છું હું જોડ હાથ, રાખનારી ગણી તું સાગ
 છે એ મુજ આશ, ચહું છું નિલાશ,
 જણુ તું દલાશ, લાગી આપ પ્યાસ,

સ્નેહસીંહ—

૭૧

આજે (૩) ઉમંગ અંગ થઈ ગયો
 શું સુતાનો બાનુ ખિરાજે—આજે ઉમંગ.
 સફળારે થયાં છે થયાં છે. થયાં છે સુકાજે.
 શીતળના શીરે ખીરાજે—આજે ઉમંગ.

વચનું—

૭૨

મારારે પ્યારા, બંને પ્રેમી આપ ગણીએ.
 મુજ અંતરમાં આપ ખિરાજ્યા રમરમ હળિ હવાઈ:
 તેમજ આપ તણા અંતરમાં, હું હોઈય ગવાઈ—મારાં
 ખેમતણા ઉદધિછે ઉછળ્યો, તનમન સફુતરંગ;

નવિન તમાશા ઘડીઘડીમાં, કેવાકરે અનંગ-મારા
 ધસ કૃપાએ સહુ ઠીક થાશે, બનો શાંત બરથાર;
 વગર મુલની હું કિકરીછું મનનિશ્ચયથી નાર-મારા

સ્નેહશીલ, વખતુ— ૭૩

પ્યારા પ્રિતમજી તમને, અરધ્યુંછે તનને મનને
 શું અરધ્યુંછે અમને ? હા ટાળું સમિરે શ્રમને.
 વાહા કોગળ હાથ તમારા, દિશે ચંદનનીમારા; પ્યારા
 રિખો શું કામ જવરથી? હા રિખુતારા શરથી;
 પ્યારા હું મળવા ધરથી, ચાલીઆવી આદરથી
 જ્યમ વૃક્ષવેલિ ગિરાજે, પ્રિતમજી મળીએ આજે-પ્યારા

સુગુણસુંદરી— ૭૪

પ્રાણુઓરે આવી સહી નમમમ પતિ દો દરશન લાવો.
 જપજપુછું રોજ હરસિઆ, સમરૂછું ચિત પ્રિત નિતનિત.
 પ્યારા મારા પ્રાણુધારારે મળારે આવી પ્રિયનમ કિકરીને
 નહીં કકલાવે:-પ્રાણુ

તમ વિણ જીવડો જશે અમારો, જાણીનેઓ મુજ પ્રિયપ્રાણુ
 આવો સત્વર થઇ નિહર, પ્રિય નરવર સુણી પ્યારે ઝટપતિ
 મળિ વિનતિ સતસખિ સ્વિકારો-પ્રાણુ

સુગુણસુંદરી— ૭૫

પ્રભુ વિનતિ સ્વિકારી મારીરે, ટાળો આશત અમારી
 પ્રિતમને મેળવતું દેવા દુખો જ્ય શોશાધ;
 પુણ્યલલિત કરમાને વિનામાળી રસિક રસ ઝીલું,
 બોગી જનરાને બેટાવો, રેરે ત્રીપુરારી.

મુગુલુસુંદરી—

૭૬

આહા! કેવી થઈ હું આભાગી, ઇશ પનિચિતા, રહી આગલાગી;
મમપ્રાણ રિસાઈને ન આળ્યા, સગાસ્નેહિને બહુબહુ તરશાળ્યા
હાય અંતરમાં જામ લગાળ્યા, ધાતા વિયોગકટારી મનેવાગી—આહા
ઇશ સાચ કરો તો સાર ટાંઠ ઉઘાડી તગરીર મારું;
કેમ સહન થાય કષ્ટ અકારું આથી મરણુ ચહું મોત યાગી—આહ

મુગુલુસુંદરી—

૭૭

બન્યો અંગમાં ઉમંગ આજે આજે.
મળ્યા ક્ષણમાં નરેશ માહારાજે
મધુકર ગીરીધરે સદાય કરીને .
હરણી વિખીટી હું, રળિ કલિઆ—આજે.
હજ્યો વિયોગ બહુ વખતનો સાચ થયા ત્રીપુસાર
ઉમંગ વધારો ને તપ નિભાર.

અંદસેન
મુગુ સુંદરી }

૭૮

સુંદરી થા સાવધાન સલુણી સતી; સુંદરી

મને આપ અધરતું પાન—સલુણી

પ્રાણી પ્યારી, હો રહીઆણી, પ્રાણુ પ્રિયા મારી નેત્ર કટારી;
અમિત ચિત વૃતિ થઈ મારી, શાખાય પતિવ્રતા મમ નારી,

બાપુઆરોટ

૭૯

અરેરે ખુરા કામ નાનાર ખુરા કામ કરનાર

મુખે બનીને કૃત્ય કરે બીક—અરેરે

શંકર જોતા સદાગ થયા પણ નવ છોડે માંસાર—જગનમાં
સોમચ રાખુએ ધુપો કોયલો રોડો નર્સો જનાર—જગનમાં
સારો સારાનો જાણો પુકે અને જપજપકાર—જગનમાં

કંચનીઓ—

૮૦

પુર ઉતંગ ઉતંગ આજ કવો આહા? જોતા જોવો,
ઝાપી રહ્યો જોવો—પુર૦

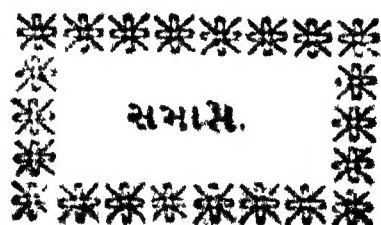
ભરતસોંહજી તખ્તે પિરાજ્યા, ધન ધન હિસા આજ હવો—પુર૦
રાજ્ય કાજ શુભ અદલ ન્યાયમાં, કરિકિરતી મેરાકાવ ગહો પુર૦

સર્વેપાત્રો—

૮૧

મમ સમરાણ ઉરધારી ત્રીપુરારી
નિરખિત કીધો પુરોખેત્ર થય ક્ષત્રીપટ્ટેલ છેલ
મોઘ કુતટા નારિ ફટેલ,—મમ૦
કપટાને દાખવી ખોધ, ક્ષત્રી જાળા થઈ જોધ;
શુર નેત્રે વ્યાપી કે ધ મુગલ મારી ત્રીપુરારી
જાળક પશુ ક્ષત્રી જાળ, લડયા તુકે સામે વિકાળ,
સિંહ સમિ બરીને શાળ, જગ કિરતી પસરાતી—ત્રીપુ

૨

સર્વ સદમહસ્થાને વીનતી કરવામાં આવે છે કે સુરત નવી આર્ય વિજય નાટક મંડળીના ભજવાતા ખેડોના ગાયનોની ચોપડીઓ એ કંપનીના જ્યાં મુકામ હશે ત્યાંથી રોકડી કીમતે વેચાતી મળશે. નાટ્યેડ પત્ર લેવામાં આવશે નહીં.

અભયસીંહ કેશરીસીંહના નાટકનાં ગાયનો	૦—૨—૦
ચતુર—ચંદાના	” ૦—૨—૦
ચંદ્ર—મણિના	” ૦—૨—૦
મુગુલ મુદરી	” ૦—૨—૦
મો કબુલ વિજય અને કંશ મદન” (કપાય છે)	૦—૨—૦

ગંગારામ આત્મારામ પંડિત,
માલીક સુરતની નવી આર્ય વિજયનાટક મંડળી

